

HUDEBNÍ ODDĚLENÍ BAVORSKÉ STÁTNÍ KNIHOVNY

Zuzana Petrášková
Národní knihovna ČR

Během své pracovní cesty jsem měla možnost seznámit se s jedním z mnoha hudebních oddělení, se kterými na poli hudební dokumentace již dlouhou dobou spolupracujeme. Přijetí německými kolegy, kteří se při své práci setkávají s podobnými problémy a řeší stejné úkoly při ochraně, zpracovávání i zpřístupňování hudebních materiálů, bylo velmi vstřícné a veškerá oficiálnost mohla zůstat stranou. Studijní týden se tak stal vsutku pracovním. Dovolím si Vám alespoň stručně přiblížit charakter jednoho ze špičkových hudebně knihovnických pracovišť tak, jak mi ho kolegové představili.

Největší univerzální knihovna na území bavorského státu, založená v roce 1558 knížetem Albrechtem V., plní dnes funkci zemské a vědecké knihovny, která shromažďuje publikace všech oborů s výjimkou technických a zemědělských věd. Název Bavorská státní knihovna užívá od roku 1919. Je druhou největší knihovnou na území Německa. Funkci „národní knihovny“ plní ve Spolkové republice Německo tři největší knihovny, které si rozdělily její poslání. Na Bavorskou státní knihovnu připadá péče o starší německé písemnictví a o zahraniční literaturu. Těžiště sbírek tvoří rukopisy a tisky z doby před rokem 1700. Knihovna je zapojena do velkých národních bibliografických činností s výstupy zasahujícími významně do mezinárodních soupisových aktivit. Svými bohatými sbírkami

slouží badatelům z celého světa. Zároveň supluje chybějící dobře zásobené studentské knihovny na vysokých školách, což poněkud zatěžuje její fungování jako archivu a vědecké knihovny. Současné revoluční proměny ve vědeckých informacích a komunikaci i zvyšování počtu návštěvníků intenzivně doléhají na pracovníky knihovny. Kniha je však stále považována za hlavního nositele sdělení i pro budoucnost. V knihovně jsou k dispozici digitální média umožňující poskytnout rychlou informaci návštěvníkům a uživatelům. V elektronickém katalogu jsou dostupné bibliografické informace o knihách z let 1501-1840, o knihách tištěných po roce 1982, periodika a denní tisk, staré mapy (do roku 1850) a tištěné notové materiály, vše pouze z fondu Bavorské státní knihovny.

Hudební oddělení Bavorské státní knihovny, založené v roce 1857, rozsahem a kvalitou uchovávaných historických fondů, stejně jako úplností doplňování současně tvorby patří mezi největší hudebně knihovnická pracoviště na světě. Nachází se zde okolo 230 000 tištěných hudebních materiálů, 27 000 hudebních rukopisů, 54 000 zvukových dokumentů a cca 92 000 knih o hudbě. Hudební oddělení je zodpovědné za péči, zpracování, rozšiřování a zpřístupňování tohoto bohatého fondu. Rukopisné materiály staršího historického období jsou uloženy v oddělení rukopisů a vzácných tisků.

Historické jádro sbírky tvoří hudebniny z knihovny bavorské dvorní kapely, která zejména v 16. století měla pro hudební Evropu zásadní význam. Na tomto celku je zajímavé, že vznikl nejen jako soubor materiálů užívaných přímo dvorní kapelou při hudebních produkcích, ale i soustavným doplňováním dvorní knihovny, jako archivního celku. V důsledku toho má dnes hudební oddělení Bavorské státní knihovny nejbohatší sbírku vzácných hudebnin ze 16., 17. a 18. století. Systematické doplňování a rozšiřování fondů bylo zahájeno v polovině 19. století. Po druhé světové válce se rozšířilo i na notové materiály z mimoevropských zemí. Sbírkou obsahuje též vzácné autografy W. A. Mozarta, J. Haydna, R. Schumanna, G. Mahlera, M. Regera, R. Strausse. Je zde pečováno o pozůstalostní celky W. Egka, K. A. Hartmanna a dalších autorů.

Z pověření a za podpory německé vědecké společnosti je hudební oddělení zodpovědné za doplňování knižní i notové produkce pro obor hudební vědy. Při plnění tohoto úkolu získává průběžně velké přírůstky hudebněvědné literatury, stejně jako kritické edice a souborná vydání notových materiálů, faksimile a hudební periodika. Ze svých prostředků pak knihovna doplňuje jednotlivé tisky nové i starší hudební literatury, rukopisy a pozůstalosti, a to tak, aby byla zachována kontinuita již ustálených celků hudebnin. Přednost při doplňování mají partitury před provozovacím materiálem. Profil doplňování je zaměřen převážně k tzv. vážné hudbě, jazzová a populární hudba je doplňována ve výběru, pokud jsou k dispozici spolehlivá vydání.

Povinnost povinného výtisku je praktikována od roku 1865 pro hudební tisky tištěné v Bavorsku. Zvukové dokumenty této povinnosti nepodléhají. Po druhé světové válce se zde jako v první vědecké knihovně ve Spolkové

republice započalo s budováním hudební fonotéky. Akvizice je prováděna z vlastních prostředků a v přísném výběru zaměřeném k charakteru stávajících sbírek jako jejich znející dokumentace.

Studovna oddělení disponuje 28 pracovními místy, příruční knihovna je přístupná k volnému výběru. Na dvou galeriích jsou rovněž ve volném výběru vystavena všechna dostupná souborná vydání notových materiálů, a to jak historická, tak nové kritické edice. Stejným způsobem jsou zpřístupňovány všechny existující ročníky hudebních periodik, opět jak historických, tak i současných. Hudební materiály a knihy o hudbě, které jsou uloženy mimo studovnu v přílehlých skladištích, jsou expedovány na základě objednávek.

Katalogy tištěných hudebnin jsou zpracovány v tištěné podobě v sedmácti svazcích a od roku 1993 také v elektronické verzi. Katalog tisků, knih o hudbě a hudebních periodik je rovněž přístupný na CD-ROM. Obsahuje záznamy o hudebních tiscích z let 1501 až 1998, o knihách o hudbě vydaných v letech 1501 až 1840 a v letech 1982 až 1998 a o všech hudebních periodikách. Umožňuje vyhledávat záznamy podle asi 20 vyhledávacích kritérií a představuje pro badatele informační pramen nedožrnné hodnoty.

Rukopisné materiály jsou zpracovány v lístkovém katalogu. V rámci ediční řady „Kataloge Bayerischer Musiksammlungen“ jsou zpracovávány a ve formě tištěných katalogů zpřístupňovány, stejně jako další bohaté hudební sbírky ve vlastnictví klášterních knihoven nebo soukromníků. Hudební oddělení Bavorské státní knihovny je katalogizačním centrem pro zpracování těchto sbírek. Podstatná část již vydaných katalogů je uložena a badatelům je k dispozici také v hudebním oddělení Národní knihovny České republiky. Objevuje se v nich mnoho jmen českých skladatelů, jejichž díla jsou uložena v bavorských sbírkách. Slouží nám jako nezastupitelný srovnávací materiál při zpracování sbírek uložených na našem území.

Od roku 1953 pracuje při hudebním oddělení Bavorské státní knihovny pracovní skupina pro soupis hudebních pramenů (RISM). Od roku 1979 zahájila svou činnost i pracovní skupina pro hudební ikonografii (RIDIM). Právě na tomto poli hudební oddělení NK ČR s hudebním oddělením Bavorské státní knihovny úspěšně spolupracuje. Jako jedna z posledních společných prací proběhla revize bibliografických záznamů pro dodatkové svazky soupisu starých hudebních tisků, které RISM vydává.

Již z tohoto jen stručného popisu složení sbírek a činnosti hudebního oddělení Bavorské státní knihovny je zřejmá blízkost s činností hudebního oddělení NK ČR a věříme, že stávající oboustranně přínosná spolupráce bude nadále pokračovat.

